

PIYANO ÖĞRENME SÜRECİNDE EBEVEYN KATILIMI: ÖZERKLİK DESTEĞİ PARENT INVOLVEMENT IN LEARNING THE PIANO: AUTONOMY SUPPORT

Elif TEKİN GÜRGEN*

Öz

Birçok çalışmanın da konusunu oluşturan öğretmen davranışları, öğretme yöntemleri veya öğrenci özelliklerinin, müziksel gelişim üzerindeki etkileri bilinmektedir. Ancak ders ortamı dışında ne olup bittiği ile ilgili çok az şey bilinmekte. Çocukların küçük yaştan itibaren birçok alanda olduğu gibi müziksel potansiyellerine yönelik inanç ve algıları önce ailede şekillenmeye başlar. Bu nedenle ailelerin bu öğrenme sürecinde gösterdiği davranışlar, düşünceler ve inançları ortaya koyan çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Bu çalışma, İzmir ilinde çocukları özel piyano dersi alan 17 ebeveynin bu konudaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmış ve nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuklarına piyano dersi aldırma nedenleri, piyano dersi ile ilgili düşünce ve inançları, bu süreçte geliştirdikleri çabaları, davranış biçimleri ve gözlemleri özerklik bağlamında incelenerek sergilenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Piyano Eğitimi, Çalgı Öğrenme Süreci, Ebeveyn Katılımı, Öz-Düzenleme, Özerklik.

Abstract

The effects of teacher behaviours, teaching methods and student characteristics on musical development are well known. However there is no knowledge about what's going on out of the lesson environment. Children's perceptions on their musical potentials are grown in the family. So the studies on parental behaviours, thoughts and beliefs during this learning course become more important. The aim of this study is to reveal the opinions of the parents whose children have private lessons. The data were collected with semi-structured interview questions and analysed with descriptive analyse technique. At the end of the study parents' beliefs and thoughts on private piano lessons, their efforts, their ways of thinking and observations and the reasons why they choose private piano lessons were discussed.

Keywords: Piano Education, Instrument Learning Process, Parent Involvement, Self-Determination, Autonomy.

1. GİRİŞ

Uzun yıllar araştırmacılar ve kuşkusuz öğretmenler tarafından sahip olunan bakış açısı, çocukların müziksel gelişimlerini etkileyen parametrelerin yalnızca öğretme yöntemi ve öğretmen değişkeniyle sınırlı kalmıştır. Artık bu parametrelerin çok çeşitli olduğu fark edilmeye başlanmıştır. Açık şekilde son yıllarda gözlenen durum, ebeveynin sağladığı duygusal ortamın, bir başka deyişle ebeveyn desteğinin çocukların müziksel gelişiminde ne kadar önemli olduğudur. Pomerantz ve diğerlerine (2005) göre çocukların bir şeyleri başarabilmelerine yönelik yeterlik algıları öğretmenlerden daha güçlü şekilde aileler tarafından şekillenmektedir. Davidson, Howe, Moore ve Sloboda (1996), müziksel başarı ve ebeveyn katılımı arasında pozitif ilişki saptamışlardır. Buna göre çocuklarının eğitimlerinde daha aktif ve katılımcı olan anne babaların çocukları müzikte daha başarılı olma eğilimindedir.

Neredeyse tüm müzisyenlerin hakkında fikir sahibi oldukları düşünülen birçok önemli soru bulunmaktadır. Normal bir çocukta müzik yeteneği nasıl ortaya çıkar? Doğum öncesinde veya hemen sonrasında müziksel kapasite ile ilgili bilgi edinebilir miyiz? Çoğu çocuğun sürdürdüğü benzer müziksel gelişim aşamaları mevcut mudur? Çocuklar arasındaki müzik yeteneği farklarını nasıl sayabiliriz? Absolut pitch kavramı özel bir müzik yeteneği işareti midir? Ne tür etkinlikler ve çevre çocukların müziksel gelişimleri için en iyi hizmeti verir? Formal müzik eğitimine başlamak için en uygun yaş kaçtır? Birçok müzik eğitimci eğitim anlayışlarını ve ailelere verdikleri tavsiyeleri bu sorularla ilgili görüşleri doğrultusunda şekillendirmektedir. En yaygın görüş müziksel yeteneğin genel nüfus içinde çok nadir rastlanan bir şey olduğu inancı. Bu görüşe göre yalnızca birkaç yetenekli birey müzisyen olabilir; böylece müzik uzmanlığı yeteneğin erken saptanması için anahtar görevi üstlenir. Ancak durum bundan farklıdır. Örneğin, birçok çocuk, çok küçük yaşta olsalar da müzikle ilgili becerileri ve tutumları şaşırtıcı derecede düzenli biçimde sergilemektedir. Bu beceriler eğitimden bağımsız olarak çocukluk çağı gelişim aşamalarını gösterir. Ebeveynler çocuklarının müziksel becerilerini geliştirmek ve hızlandırmak için ortam sağlayabilirler. Yetenek testleri veya yeteneğe dair erken işaretler ile müziksel çıktılarını öngörmek oldukça zordur. Birçok profesyonel müzisyen erken yaşlarda yetenek belirtileri göstermemiş kişilerdir (Lehmann, Sloboda & Woody, 2007, 25-26).

*Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, elif.tekin@deu.edu.tr

Özellikle erken yaşlardaki öğrenmeye yönelik son 30 yılda yapılan çalışmalar, dikkati öğretmenden aileye çekmeye başlamış ve bu alanda çeşitli kuramlar ve modeller geliştirilmiştir. Örneğin McPherson'ın (2009) müziksel gelişimde ebeveyn-çocuk etkileşimi modeli (Fig.1), ebeveynlerin çocuklarının müzik eğitimi için gözettikleri amaçların onların çocuklarıyla etkileşimde ebeveynlik biçimi veya ebeveynlik pratiklerini nasıl yönlendirmekte olduğunu ve bu davranışların çocuğun özellikleri ve diğer sosyokültürel faktörlere göre nasıl değişiklik gösterdiğini belirtmektedir.

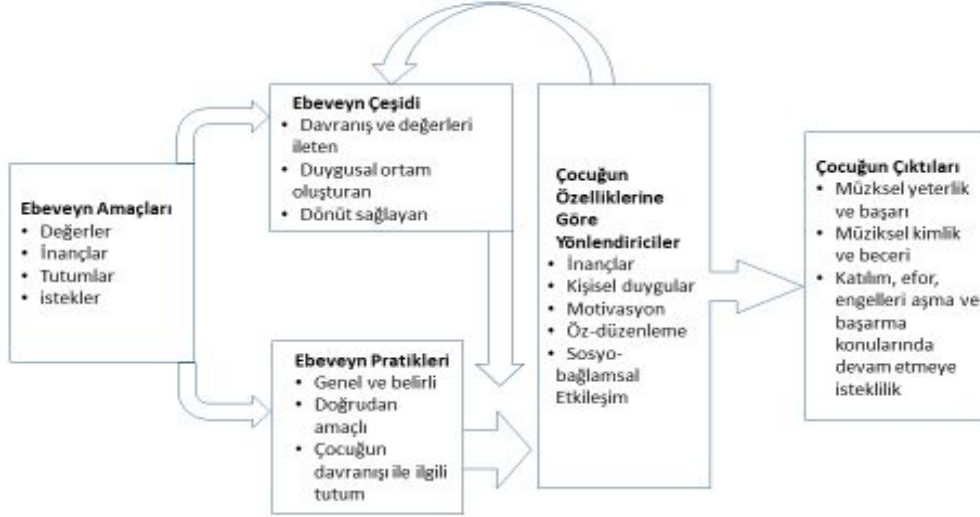

Fig.1. Çocukların müzik öğreniminde Ebeveyn- çocuk etkileşimi (McPherson, 2009, 94)

Fig.1'e göre, ebeveynlik çeşidi; bilişsel olarak ebeveynlerin değerler doğrultusunda duygusal bir ortam oluşturarak çocukla etkileşime girmeleri ve tutumlarını aktarmalarını kapsar. Örneğin ebeveynlerdeki çocuklarının başaramayacağı inancı çocukların başarısını etkiliyor. Ebeveynlik pratiği ise davranışları kapsar. Müdahaleci olmak, reaksiyon göstermek, kontrollü yapıyı benimsemek veya özerkliği desteklemek gibi davranışlar müziksel çıktının niteliği üzerinde etkili. Model'e göre ebeveyn etkisi elbette tek yönlü bir süreç değil. Çocuğun özellikleri, yani motivasyon, inanç veya kültürel bağlamdaki etkileşimi de ebeveynliği etkilemektedir.

Öğrenme sürecinde çocukla etkileşimin yalnızca ebeveyn veya yalnızca öğretmen ile sınırlı olmadığını, öğrenci- ebeveyn- öğretmen üçlüsünün etkileşimlerinin incelenmesi gerektiğini savunan Creech (2010), bireysel çalgı eğitimi sürecinde gerçekleşen 337 etkileşim çeşidini inceleyerek 6 boyutlu bir model oluşturmuştur (Fig.2).

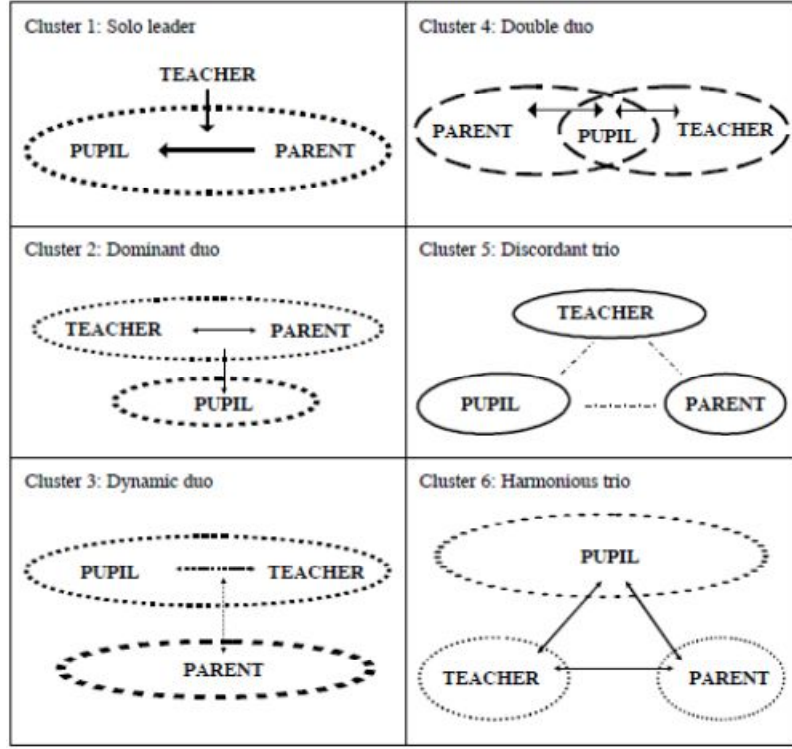

Fig. 2. Ebeveyn-Öğrenci- öğretmen etkileşim tipleri (Creech,2010, s.24)

Fig.2'deki modelde yer alan 1., 2. ve 3. kümelerde ikili güçlü etkileşime sonradan eklenen üçüncü kişi görülmektedir. 1. Kümeye (Solo lider) ebeveyn-öğrenci etkileşimine liderlik eden öğretmen, 2. Kümeye öğretmen-ebeveyn ikilisinin baskın olduğu bir etkileşim, 3. Kümeye ise baskınlıkları değişken olarak öğrenci-öğretmen etkileşimine eklenen ebeveyn etkileşimi görülmektedir. 4. Kümeye iki adet ikili etkileşim bulunur, ebeveyn-öğrenci, öğretmen-öğrenci. 5. Kümeye üçlü etkileşimin herhangi bir ikilisinde çok az etkileşim olduğu durumdur, bu nedenle uyumsuz üçlü (discordant trio) olarak adlandırılmıştır. 6. Kümeye ise uyumlu üçlü denilen herhangi bir ikilinin karşılıklı güçlü etkileşimleri olduğu durumdur. Öğrencinin motivasyon, özgüven, öz-yeterlik, müzikten keyif alma ve eğlenme gibi müziksel çıktılarında en yüksek pozitiflik düzeyi 6. Kümeye gözlenmiştir. Başka bir deyişle müzik öğrenme sürecinde ebeveyn-öğrenci-öğretmen etkileşiminin en güçlü olduğu süreçte öğrencilerin daha başarılı olduğu gözlenmiştir.

Ayrıca Creech (2010), ebeveynlerin çocuklarının müziksel gelişimlerini destekleme biçimlerini inceleyerek, *davranışsal destek*, *bilişsel/entelektüel destek* ve *kişisel destek* olarak sınıflandırmıştır. Destek çeşitlerinden birincisi olan *davranışsal destek* süreci; çocuğu evde çalıştırma, gözlemlenme, derslere katılma ve evde öğretmen rolünü benimseme gibi çocuğun başarısını artıran davranışları içermektedir. İkinci destek türü olarak *bilişsel/entelektüel destek*; genellikle gençler üzerinde daha etkili olan bilişsel olarak uyarıcı etkinliklerin sağlanması olarak tanımlanabilir. Bu yönde başarılı çocukların ailelerinin genelde yüksek standartta, meydan okumaya elverişli olanakları ve materyalleri sağladığı görülmektedir. Örneğin bu aileler konserlere götürme, yaz kurslarına yazdırma, atölye çalışmalarına katılımın sağlanması gibi zaman ve enerjilerinin çok büyük bölümünü çocuklarının bu ihtiyaçlarına harcarlar. Creech'in üçüncü sınıflandırmasında ise *kişisel destek* bulunmaktadır. Bu süreçte daha psikolojik parametreler ortaya çıkmaktadır. Genç müzisyenler giderek artan performans kaygısı ve negatif yargılanma korkusu taşımaktalar. Aileler beklentilerini çocuklarının amacına uygun olarak tekrar gözden geçirirler. Eğiticinin direktiflerini anlamadığında bunu fark ederler, neyi başarmak istedikleri ile ilgilidirler ve başarısını överler.

Bir başka model olan Ebeveyn Katılımı modelinde (Fig.3) okul değerleri ve pratiklerinin ebeveynlerin güdüsel inançları üzerinde pozitif etkisi olduğunu gösterir.

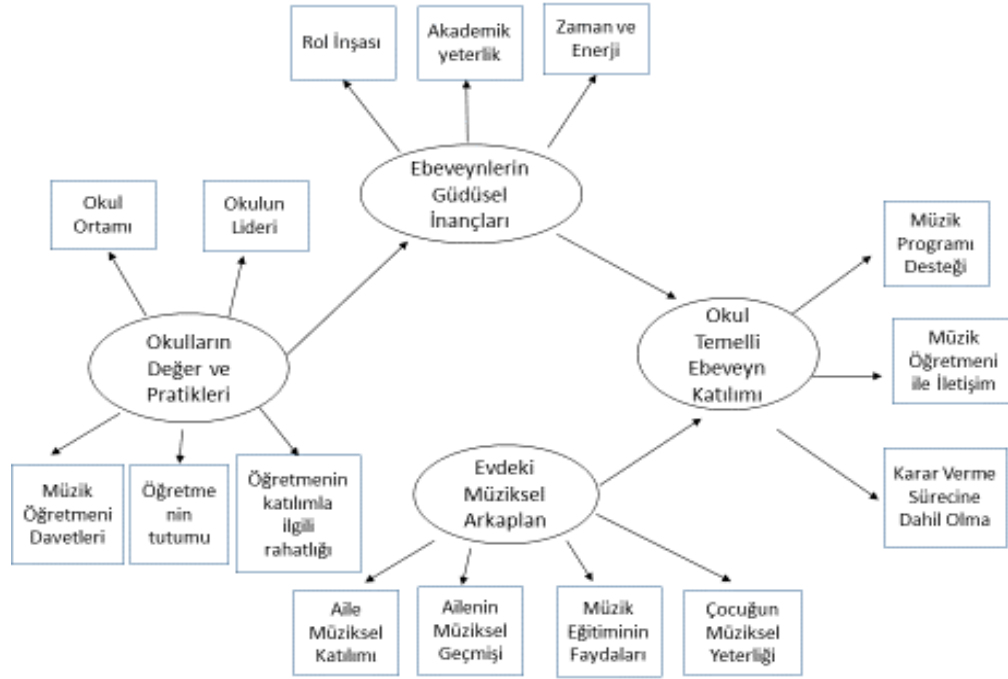

Fig.3- Ebeveyn katılımı model önerisi (Colon-Leon, 2018)

Fig.3'de görülen modelde, okul değer ve pratikleri, okulun etkinlikleri tanıtması, aileleri davet etmesi, öğretmenin ebeveyn katılımı konusundaki rahatlığını, yani kısaca ebeveyn-öğretmen etkileşimini içerir. Bunlar, ebeveynlerin çocuklarının müzik eğitimleri ile ilgili beklentilerini karşılamaları için ne kadar zaman ve enerji harcamaları gerektiğine yönelik rollerini şekillendirmektedir. Örneğin ebeveynlerin kendi rollerinin çocuğu yalnızca kursa götürmek olduğunu düşünmeleri veya müzikle ilgili terimleri bilmeleri gerektiğini düşünmeleri onların öğrenme sürecine aktif olarak dahil olmalarını engellemektedir (Colon-Leon, 2018).

1.1. Özerklik Desteği (Autonomy)

Öz- belirleme (self-determination) kuramında yer alan özerklik, insanın büyüme, bütünleşme ve iyi olma süreci için üç temel gereksinimden biridir. Kurama göre bireyin yaptığı seçimlerde, ödül, ceza gibi dışsal motivasyondan çok içsel motivasyonu işletmesidir. Kurama ilişkin ilk çalışmaları 1970'li yıllarda Edward Deci başlatmış, önde gelen bir diğer temsilcisi ise Richard Ryan'dır. Kuram, insanların var olan engellerin üstesinden gelmek için çabalayan aktif organizmalar oldukları, başka bir deyişle bireyin insani potansiyelini geliştirebilmek için içgüdüsel eğilime sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bireylerin olgunlaşmaları, bütünleşmeleri ve iyi olmaları için bazı gereksinimlerin doyurulmasının gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bu gereksinimler: özerklik, yeterlik ve sosyal ilişki olarak sınıflanmıştır. En önemli gereksinimlerden olan özerklik, bireyin etkinliklerini sürdürmesi ve yönlendirmesi ile ilgili karar alma sürecinde kendisinin yer alması olarak açıklanabilir (Ryan ve Deci, 2002, 5). Psikologlar tarafından istek, seçim ve özgürlük ile ilişkilendirilmektedir (Pomerantz vd., 2005).

Özerklik desteği kavramı çocuğun bakış açısıyla düşünerek oluşturulmuş, cesaretlendirici ve seçme şansı sunan bir iletişim becerisi ile çocuğun içsel motivasyonunu ve içselleştirme sürecini besleyecek ortamı yaratmakla ilgilidir. Bu ancak kontrol odaklı olmayan bir yapı ile gerçekleşebilir (Reeve, 2002, 190). Çocukların kendilerini özerk hissetmesi çok temel bir ihtiyaçtır. Çocuklarının özerklik gelişimini destekleyen ailelerin çocuklarının, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu daha çok alan, öz- düzenleme becerileri gelişkin ve daha başarılı çocuklar olmaları muhtemel gözükmektedir.

Piyano öğrenme sürecinde ebeveynlerin hangi davranışlarının çocuklarının özerk motivasyonlarını etkilediğini araştıran Comeau ve Huta (2015), piyanoya erken yaşta başlatmanın, dersi bireysel aldırmanın, ebeveynlerden birinin ders esnasında sınıfta bulunmasının, evde yardımcı olmasının motivasyonu artırdığını, buna karşın öğretim yönteminin ve ödüllendirmenin rekabeti artırmasının yanında motivasyonu düşürdüğünü bulmuştur.

Evans (2015, 72), müzik öğreniminde özerklik gereksinimini desteklemeye yönelik davranışlara şu örnekleri vermiştir. Her ne kadar bu öneriler eğitici için olsa da onun denetiminde ebeveynlere de yol göstereceği düşünülmektedir.

- Öğretim sınasında ikna edici mantıklı açıklamalarda bulunmak (örneğin gam ve nota okuma çalışmalarının ne tür faydalar sağladığını açıklamak).
- Öğrencinin hislerini anlamak ve onaylamak (örneğin, performans kaygısı).
- Öğrenme etkinlikleri ve repertuvarda seçme şansı sunmak (seçenekleri çok zor ya da gelişmeyi engelleyici örneklerden oluşturmadan).
- Öğrenciye anlamlı çalışma hedefleri önermek (örneğin müziğin bir kısmına hakim olmak)
- Kompozisyon ve doğaçlama gibi yaratıcı etkinliklerde cesaretlendirmek.

Evans, bir de özerklik gereksinimini engelleyici davranış örneklerine de yer vererek duruma netlik kazandırmıştır. Bunlar;

- İyi çalışması konusunda öğrenciye baskı yapma.
- Her dersi aynı plana uygun işleme.
- Salt öğretmen istediği için bazı konuları öğretme çabası
- Öğrenme etkinliklerine çocuğu dahil etmemek
- Kurallar ve düzenlemeler üzerinde durmak
- Neden yapıldığı ile ilgili açıklama yapmadan alıştırmaları uygulamak
- Rastgele çalışma hedefleri belirlemek (örneğin, 20 dk boyunca çalışmasını söylemek)
- Öğrenci davranışını manipüle etmek için ödül veya cezaya başvurmak.

Bir diğer faktör de sosyo kültürel faktör. Aile çocuk etkileşimine bağlı öğrenme düzeyi, kültüre göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Pomerantz ve diğerlerinin çalışmasına göre Asyalı çocuklar, Avrupalı ve Amerikalı çocuklara göre daha çok ailelerinin görüşlerine saygı duymakta ve onların amaçlarına göre hareket edip düşüncelerinden etkilenmektedirler. Örneğin Çankaya (2009), Türk kültüründe özerklik desteğinin etkisini sınırdığı çalışmasında Özerklik desteğinin ihtiyaç doyumunu sağladığı ve ihtiyaç doyumunun da iyi olma üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda iyi olmanın olumlu etkilenmesiyle kaygı düzeyinin düşmekte, özsaygı ve yaşam doyumunu düzeyleri yükselmektedir (Çankaya, 2009, 28).

2. YÖNTEM

Araştırma nitel bir araştırmadır. İzmir ilinde çocukları özel piyano dersi alan 17 ebeveynle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ebeveynlerin yaş ortalamaları 42, Çocukların yaşları ise 7-15 arası değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 10 dur. Ebeveynlerin hepsi üniversite mezunudur. Ayrıca bu ebeveynlerden 10'u lisansüstü eğitim almıştır. Ebeveynlerden 1'i profesyonel müzisyen, 3 kişi de amatör olarak müzikle uğraşmaktadır. Araştırmada ebeveynlerin beklenti, görüş ve tercihlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Veriler düzenlenip yorumlanarak, bazı örnek yanıtlara yer verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Ailelerin karar süreci

Ailelerle yapılan görüşmeler sonunda genel kanı, çocuklarının sanatla ilgilenmelerini istedikleri yönünde. Bir çalgıya yönlendirmelerinin nedeni ise genel olarak dikkat eksikliğini gidermek veya odaklanmaya katkısı olacağını düşünmeleridir. Ayrıca birçok aile yalnızca çocukları istedi diye piyano dersi aldirmaktalar. Ancak çalgı olarak neden başka bir çalgı değil de piyanoyu tercih ettikleri sorulduğunda aşağıdaki yanıtları vermişlerdir.

Ebeveynlerden 6 tanesi çocuğunun yalnızca çok istediği için piyano çalgısını seçtiklerini belirtirken, Ebeveynlerin 5'i piyanonun müziğe başlarken temel oluşturabilecek en uygun çalgı olduğu ile ilgili yüzeysel bir bilgiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. 2 ebeveyn ise meseleye biraz daha ayrıntılı bakarak piyanonun el koordinasyonunu artırdığını, beynin sağ ve sol lobunu geliştirdiği bilgisine sahiptir. Başka 2 ebeveyn ise piyanonun sesini çok sevdiklerini ve bu nedenle bu çalgıyı seçtiklerini belirtmiştir. Müzisyen olan ebeveynin görüşleri ise şöyledir:

“Piyanoya bir yaylı çalgıya göre daha az emek harcanacağını düşünüyorum çünkü sesler daha kolay ulaşılabilir. Yani gözünün önünde veya elinin altındadır. Hiç bilmeyen biri bile piyanoda basit bir ezgi

çalarak müziğe ulaşabilir. Her şeyden önce basınca ses çıkıyor. Yaylı çalgıda odaklanmak gereken daha çok şey var. Yaylı ve nefesli çalgılarda hangi sesi çaldığından önce sesi temiz veya düz çıkarmak gerek. Bununla uğraşmak gerek. Yay çekmekle uğraşmak gerek. Piyanoda bunları bypass edebiliriz. Ayrıca müziğe başlarken temel çalgının piyano olduğunu düşünüyorum. Herkes piyano çalmalıdır.”

3.2. Materyal Sağlama

Piyano öğrenme sürecinde maddi ve manevi ne tür yardımlarınız oldu? Sorusuna Ebeveynler genelde ulaşım, piyano satın almak, kurs ücretini ödemek ve zaman ayırmak gibi yanıtlar vermişlerdir. Yanıtların birçoğu şöyledir:

“ Müzik merkezine aracım ile götürüyorum, 1,5 saat sonra alıyorum, kusun parasını ödüyorum ve bir piyano satın aldım. Yani bir annenin yapması gereken tüm şeyler”.

“Derslere başlar başlamaz elektronik bir piyano ve piyano kitaplarının orijinallerini satın aldım. Hiç ders kaçırmadık, ertelemedik. Birlikte çalışıyoruz”.

3.3. Öğretmen- ebeveyn iletişimi

Ebeveynlere “Çocuğunuzun piyano öğrenme süreci ile ilgili öğretmene sorular yöneltiyor musunuz? ne tür bilgiler ediniyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir ve yalnızca bir ebeveyn “öğretmene bir şey sormuyorum ama evde çaldığı zaman ne öğrendiğini görüyorum” yanıtını vermiş, diğer ebeveynler ise genelde çocuğunun gelişim hızı, çalışma programı, derste ne tür çalışmalar yapıldığı ve hangi eseri çaldığı ile ilgili sorular sorduklarını belirtmişlerdir.

3.4. Evde gözlemek

Ebeveynlerin 10’u evde çocuklarının kendi hatırlatmaları ile, 7’si ise kendi istekleriyle piyano çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında çocukları piyano çalışırken gösterdiği davranışlarla ilgili ayrıntılı bilgi istendiğinde verdikleri yanıtlardan bazıları şöyledir:

“Sıkılınca aklıma çalışmak geliyor. Zaten notaları her zaman açık olarak piyanosunun üzerinde duruyor. Kulaklığını takıyor. Eseri bölerek değil baştan sona çalışıyor. Genelde başına oturduğunda daha öğrendiklerini teker teker çalıyor. Her eser sonrasında bana bakıyor”.

“Bazen kendi isteği ile bazen de benim hatırlatmamla çalışıyor. Derse hazırlanmıyor, bazen melodinin üzerine kendi doğaçlama söz yazıyor”.

“Piyano onun özerk köşesi gibi oldu. Ödevleri olmadığı sürece piyano başına uzun süreli oturuyor ama bazen de uzun süre ilgilenmediği oluyor”

“Genelde kendi isteği ile çalıyor, ödev zorunluluğu yoksa daha istekli çalışıyor”.

“Kendisi doğaçlama çalmayı daha çok seviyor. Parçaları tersten çalmak istedi. Bazen kendi kafasına göre ellerini yerleştirmeye ve bizi kandırmaya çalışıyor”.

Müziyen ebeveynin ise yanıtı şöyledir:

“Hiç oturup kendi başına piyano çalmıyor. Hep birlikte çalışıyoruz. Babam biliyor ve bana yardım edecek diye düşünüyor. Notalar sürekli piyano üzerinde kolaydan zora sıralı olarak duruyor. Çünkü zorlarla başlayınca demoralize oluyor ve kolayları bile çalamıyor. Orta do sistemine nazaran paralel do sisteminde daha başarılı”.

3.5. Yeteneği ile ilgili görüşler

“sizce çocuğunuz müzik alanında yetenekli mi?” sorusu yöneltildiğinde ebeveynlerin genelde çekingen yanıtlar verdiği gözlenmiştir. Yalnızca 4 ebeveyn doğrudan evet yanıtı vermiş, diğerleri ise bilmiyorum, olabilir, ilgisi var, kötü değil gibi yanıtlar vermiştir. Bazı yanıtlar aşağıdaki gibidir:

“Bilmiyorum ama benim için istekli olması yeterli”

“Kulağı var ama dehası olduğunu düşünmüyorum”

“Piyano yeteneğini bilmiyorum, teknik bilgim yok ama kulağı iyi....”

3.6. Özerkliği destekleyici davranışlar

Ebeveynlerin evde özerkliği geliştirici davranış gösterip göstermediğini anlamak için onlara evde piyano çalışma sürecinde yardımcı olurken motive edici sözler kullanıp kullanmadıklarını ilişkin sorular yöneltildi. Genelde çoğu ebeveyn çocuklarına karşı piyano çalmayla ilgili olumlu sözler kullandığını ifade etmiştir. 4 ebeveyn ise, kendisi piyano dersi alarak çocuklarına daha çok yardımcı olabilecekleri fikrine sahiptir. Bu ebeveynler akademik yeterliğe ve müziksel arka plana sahip olduklarında çocuklarının daha başarılı olacağına inanmaktalar. Bazı veliler ise biraz daha kontrollü yapıda davranış göstermektedirler. Çocuklara söylenen sözlerden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Evdeki elektronik piyanoda çalışırken ona kulaklıkla çalmamasını söylüyorum çünkü onu dinlemek istiyorum. Onu dinlemekten çok keyif aldığımı, eseri bir daha çalıp çalamayacağını söylüyorum. Bunları söylediğimde mutlu olduğunu hissediyorum, dinlerken onunla bağ kuruyorum. Bence piyano konusunda onu en çok motive eden şey giderek daha iyi çalıyor olması.”

“Onu motive etmek için “düzgün çalışırsan yapmaktan hoşlanacağın bir şeyi yapmana izin veririm. Onu en çok motive eden şey öğretmen. Amatör olarak müzikle uğraştığım için bazen eleştirdiğim oluyor”.

“...Bize çalar mısın? Biraz piyanoya zaman ayırsan iyi olur, dinlenirsin”

“Çizgi filme 15 dk var, hadi çalışalım diyorum. Çoğu zaman aferin sözcüğünü kullanıyorum. Yapamadığı zaman bugün çalmak istemiyorsun herhalde diyorum. Notalara bakmadığı zaman kızdığım oluyor. Notaya bakmayınca hata yapıyor.... Onu motive eden şey öğretmen ve görevi tamamlama isteği”

“Ona yardımcı olabilmek için ben de derslere başladım. “annecim ne kadar çok pratik yaparsan o kadar mükemmel çalarsın. Konsere çıkabilirsin. Seninle gurur duyuyoruz. Onu motive eden şey ünlü bir şarkıcı olmak. Dinleyenlerin onu beğenmesi, bizi mutlu etmek.

“Çalışırken ona yardım etmiyorum. Onu motive etmek için. “ piyano çalmak bir ayrıcalık, seni çok geliştirecek bir çalgı. Onu motive eden şey bir eseri baştan sona çalma hissi.

“Çoğu zaman bizim hatırlatmamızla çalışıyor. Kendim de öğrenmeye başladım. Ben çalmaya çalıştığımda o da motive oluyor. Bize bir akşam yemeği müziği yapar mısın? Sevdiğin bir şarkının basit notalarını bulup çalmaya çalışalım. Sevdiği bir parçayı dinlerken, ileride bunu sen de çalabilirsin diyorum. En çok motive eden şey öğretmeni”.

“Hayır, yardım etmiyorum. “Canım piyano dinlemek istiyor, lütfen bana yardımcı olur musun? Diyorum. Onu en çok motive eden şey çevresindeki arkadaşları”.

“Bazen benim hatırlatmamla, bazen de kendi isteğiyle. Kendim ders alarak yardım etmeye çalıştım. Motivasyon için başarılısın diyorum ama ilgisi dağıldığında uyarıyorum”.

Ebeveynlere ayrıca çocuklarını en çok neyin motive ettiği de soruldu ve bir ebeveyn “...Bugün piyano çalıştın mı diye soruyorum yalnızca. Onu neyin motive ettiğini bilmiyorum” yanıtını verdi. Diğer bütün ebeveynler çocuklarını neyin veya kimin motive ettiğini bildiklerini ifade etmişlerdir. 6 ebeveyn çocuklarını motive eden şeyin piyanoda bir şeyler çalıyor olmaları yani kendi kendilerini motive ettiklerini, diğer ebeveynler ise öğretmen, arkadaşlar ve övgü sözleri gibi yanıtlar vermiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ebeveyn davranışları çocuğun müzik öğreniminde oldukça etkilidir. Özerkliği destekleyici aile davranışı, kontrollü yapıya nazaran çocuğun sürece odaklanmasında yani öğrenmesinde daha etkili. Örneğin “çok çalışıyorsun” “ne kadar hızlı ilerliyorsun” gibi sözler, başarıya ulaşmada “çok iyi çalamıyorsun” sorun ne? Gibi sözlerden daha etkili (Pomerantz ve diğ., 2005). Çalışmada çoğu ebeveyn çocuklarına karşı piyano çalmayla ilgili olumlu sözler kullandığını ifade etmiştir. Hatta 4 ebeveyn, kendisi piyano dersi alarak çocuklarına daha çok yardımcı olabilecekleri fikrine sahipler. Bu durum Colon-Leon (2018)’un modelindeki “ebeveynlerin güdüsel inançları” ile doğrudan ilgilidir. Bu ebeveynler akademik yeterliğe ve müziksel arka plana sahip olduklarında çocuklarının daha başarılı olacağına inanmaktalar. Modele göre bu tutum, okul temelli ebeveyn katılımını da dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

Çalışmada ebeveynlerin çoğu maddi ve manevi olarak yapılması gerekenleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bunlar, çocuğa çalışma ortamı sağlamak, piyano satın almak, kursa götürmek ve evde ona zaman ayırmak gibi olanaklardır. McPherson ve Davidson’a göre (2006), ailenin müziksel etkinliğe koşulları sağlayarak dahil olması da önemli. Örneğin çalgı satın alması, konserlere götürmesi, ne çaldığı ile ilgilenmesi gibi.

Trivette ve Anderson (1995), ayrıca öğrenmeyi destekleyici ev ortamının, az fakat negatif yönde etkisi olduğunu bulmuşlardır. Ev ortamının akademik başarıyla ilişkisinin negatif yönde bulunmuş olması şaşırtıcı bir sonuçtur. Araştırmada ev ortamının yapılandırılmış olması (ev ödevleri, televizyon izleme, belirli bir not ortalaması ve anne-babanın ödevleri kontrol etmesi ile ilgili kurallar) düşük akademik başarıyla ilişkili bulunmuştur ergenlik döneminde çocukların özerklik ihtiyacını ve kontrol mekanizmalarının içselleştirilmesinin pozitif etkisini vurgulamaktadır. Anne babanın denetiminin ve katı kurallarının olması, bu yaşlarda öğrenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir, ayrıca bu dönemde çocukların esnekliğe ve özerkliğe ihtiyacı olabilmektedir. Bu sonuca ilişkin bir başka hipotez ise, evde belirlenen kuralların nedenleriyle ilişkilidir. Evde uyulması gereken katı kurallar çocuğun akademik başarısının, beklenin altında olmasından kaynaklanabilmekte ve bu nedenle çocuk, gerekli motivasyon sağlanmadığı için akademik yönden başarısızlık sergileyebilmektedir (Aktaran; Kayısı, 2008, 73).

Ebeveynler çocuklarını neyin veya kimin motive ettiğini bildiklerini ifade etmişlerdir. 6 ebeveyn çocuklarını motive eden şeyin piyanoda bir şeyler çalıyor olmaları yani kendi kendilerini motive ettiklerini, diğer ebeveynler ise öğretmen, arkadaşlar ve övgü sözleri gibi yanıtlar vermiştir. Buna göre 6 ebeveyn içsel motivasyonu geliştirici özerk yapıda davranış sergiliyor olabilir. Diğer çocukların ise öğretmen, arkadaş gibi dışsal motivasyon kaynaklarını kullandığı söylenebilir.

“Sizce çocuğunuz müzik alanında yetenekli mi?” sorusu yöneltildiğinde ebeveynlerin genelde çekingen yanıtlar verdiği gözlenmiştir. Yalnızca 4 ebeveyn doğrudan evet yanıtı vermiş, diğerleri ise bilmiyorum, olabilir, ilgisi var gibi yanıtlar vermiştir. Margiotta (2011, 17), ailelerin uzmanlık alanlarının müzikle ilgili olmasının gerekmediğini, hatta çalgı çalmada başarılı olan çocukların ailelerinin, uzmanlık gerektiren teknik bilgi sağlamak yerine, temel destek ve cesaretlendirme yoluna gittiğini, özellikle müzisyen olmayan ailelerin pek çoğunun, çocuklarının başarısı üzerindeki potansiyel rollerinin farkında olmadığını ve bu süreçte pasif rol üstlendiklerini belirtmiştir.

McPherson ve Davidson(2002), müzik öğreniminin ilk yılında anne-çocuk etkileşimini inceleyen bir çalışma yürütmüşlerdir. Yapılan ön görüşmede bazı annelerin çocuklarının müzik yapmanın gerektirdiği becerilere sahip olamayacağı gibi sabit ve önyargılı bir düşünceye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim sonrası başarısız olan öğrencilerin annelerinin bu inançları nedeniyle dersler boyunca çocuklarına yeterince destek olmadıkları, çocukların çalışma takvimlerini düzenleyerek vakit ve enerji kaybetmek istemedikleri yönünde söylemlerde buldukları ortaya konmuştur. Bu çalışmada ebeveynler çocuklarına karşı önyargılı olmasa da onları yetenekli bulduklarını söylemeye çekinmişlerdir. Margiotta (2011, 17), ailelerin uzmanlık alanlarının müzikle ilgili olmasının gerekmediğini, hatta çalgı çalmada başarılı olan çocukların ailelerinin uzmanlık gerektiren teknik bilgi sağlamak yerine temel destek ve cesaretlendirme yoluna gittiğine vurgu yapmıştır. Özellikle müzisyen olmayan ailelerin pek çoğunun, çocuklarının başarısı üzerindeki potansiyel rollerinin farkında olmadığını ve bu süreçte pasif rol üstlendiklerini de belirtmiştir.

Çalışmada ayrıca müzisyen olan tek ebeveynin, olmayan diğer ebeveynlere göre daha detaylı yanıtlar verdiği gözlenmiştir. Elbette bunun nedeni müziksel arka plana sahip bir geçmişe sahip olmasıdır ancak bu durumun bir dezavantajı olarak çocuğu onun kontrolü altına sokan bir tutumu benimseyip fark etmeden özerkliği destekleyecek davranışları göz ardı etmiş olabilir.

Aileler müziğe değer vermekte ve çocuklarının hoş vakit geçirmesi, eğlenmesi, hayatına renk katması için müzikle uğraşması düşüncesindedir ancak müziği ileride kariyerlerine etki edecek akademik bir ders olarak görmemekteler (McPherson, 2009, 98). Bu çalışmada da ebeveynler her ne kadar kararı çocuklara bırakacaklarını ifade etseler de Türkiye’de sanata değer verilmediği için çocuklarının ileride piyano ile ilgili bir meslek seçmesi konusunda teşvik etmeye çok istekli gözükmemekteler.

Ebeveynler etkin bir şekilde bilgi, rehberlik ve dönüt sağladıklarında çocuklarının yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunarak onların yetkinlik hissetmelerini ve öğrenme ortamlarının oluşturulmasını sağlamış olurlar. Hangi kültürel özelliklere sahip olursa olsun bireylere seçim hakkı verildiğinde, onları dinleyerek anlamaya çalışıldığında ve dış faktörlerle kontrol edilmediklerinde kendilerini daha rahat ve özgür hissetmekteler. Bu da özerklik, yeterlik ve ilişkili olma gibi temel psikolojik ihtiyaçlarını doyurmak için daha fazla olanak yaratır.

KAYNAKÇA

- Colon-Leon, V. (2018). A Model of Parental Involvement in the Music Education of Students with Special Education Needs. *Open Access Dissertations*. https://scholarlyrepository.miami.edu/oa_dissertations/2103
- Comeau, G., & Huta, V. (2015). Addressing common parental concerns about factors that could influence piano students’ autonomous motivation, diligence, and performance. *Intersections*, (35),1, 27-52.
- Creech, A. (2010). Learning a musical instrument: the case for parental support. *Music Education Research*, (12)1, 13-32, DOI: 10.1080/14613800903569237
- Çankaya, Z. C. (2009).Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31).
- Davidson, J. W., Howe, M. J. A., Moore, D. G., & Sloboda, J. A. (1996). The role of parental influences in the development of musical performance. *British Journal of Developmental Psychology*, 14, 399-412.
- Evans, P. (2015). Self-determination theory: An approach to motivation in music education. *Musicae Scientiae*, 19 (1) 65-83.
- Kayısılı, B.K.(2008). Akademik başarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Lehmann, A.C., Sloboda, J. A. Woody, R. H. (2007). *Psychology for musicians: Understanding and acquiring the skills*, Oxford: Oxford University Press. <https://global.oup.com/academic/product/psychology-for-musicians>
- Pomerantz, E.M., Grolnick, W.S., & Price, C.E. (2005). The role of parents in how children approach achievement: A dynamic process perspective. In A.J. Elliot & C.S. Dweck (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 259-278). New York: Guilford.
- Reeve, J.(2002). *Handbook of self-determination*. Deci, E. L. & Ryan, R. M. (Ed.) *Self-determination theory applied to educational setting*.(s. 183- 202). USA: University of Rochester Press.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2002). *Handbook of self-determination*. USA: University of Rochester Press.

- Margiotta, M. (2011). Parental support in the development of young musicians. *Australian Journal of Music Education*, (1), 16-30.
- McPherson, G. E. (2009). The role of parents in children's musical development, *Psychology of Music*, 37(1), 91-110.
- McPherson, G.E., & Davidson, J.W. (2002). Musical practice: Mother and child interactions during the first year of learning an instrument. *Music Education Research*, 4(1), 141-156.
- McPherson, G.E., & Davidson, J.W. (2006). Playing an instrument. In G.E. McPherson (Ed.), *The child as musician: a handbook of musical development* (pp. 331-351). Oxford: Oxford University Press.